

УДК [343.13:342.7](477)

О. Ю. Татаров

Слідчий суддя як суб'єкт захисту прав людини: деякі проблеми правозастосування та шляхи їх вирішення

Охарактеризовано обов'язки суду щодо захисту прав людини при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження. Визначено проблеми кримінальної процесуальної регламентації при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження та обґрунтовано необхідність внесення змін до КПК України.

Ключові слова: судовий контроль, слідчий суддя, заходи забезпечення кримінального провадження, Європейський суд з прав людини.

Постановка проблеми. Важливим кроком реформи системи кримінальної юстиції є прийняття в Україні Кримінального процесуального кодексу, основне завдання якого – забезпечення об'єктивного, висококваліфікованого, неупередженого досудового розслідування та правосуддя в кримінальному судочинстві. Важлива роль у цьому процесі належить «новому» суб'єкту – слідчому судді. Адже лише впродовж 2014 року слідчими суддями розглянуто 413,9 тис. клопотань, скарг та заяв під час досудового розслідування [1, с. 14]. Всі вони стосуються порушень прав учасників процесу.

Судовий контроль теоретично обґрунтований як необхідний елемент законності. Згідно зі ст. 55 Конституції України кожному гарантується судовий захист його прав і свобод, а рішення й дії (бездіяльність) органів державної влади, посадових осіб можуть бути оскаржені в суді [2].

Своєчасність судового контролю на досудовому розслідуванні дає змогу забезпечити законність і в подальших стадіях кримінального процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам судового контролю в кримінальному судочинстві приділяли увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема С. А. Альперт, Л. Є. Владимиров, Ю. М. Грошевий, К. Ф. Гуценко, Б. О. Кістяківський, М. А. Погорецький, В. Т. Маляренко, В. І. Маринів, В. В. Молдован, О. Р. Михайленко, М. М. Михеєнко, М. М. Розін, М. Д. Сергієвський, О. В. Смирнов, М. С. Строгович, А. Р. Туманянц, С. М. Тригубов, Д. Г. Тальберг, Л. Я. Таубер, В. М. Савицький, І. Я. Фойницький, Г. П. Хімичева, В. П. Шибіко, А. Г. Шило та інші, які значною мірою сприяли їх вирішенню. Водночас при дослідженні відповідних проблем не в повній мірі враховувався сучасний етап формування кримінального процесуального законодавства. Крім того, потребують детального розгляду проблеми реалізації повноважень слідчого судді щодо захисту прав людини при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що і є **метою** статті.

Виклад основного матеріалу. Слідчий суддя – нова фігура в кримінальному судочинстві України, яка виконує роль арбітра між сторонами захисту та обвинувачення на стадії досудового слідства [3]. Водночас слідчий суддя у кримінальному процесі – французький винахід. Його прообраз було започатковано у Франкському королівстві епохи Карла Великого (VIII ст.) на етапі зародження розшукового кримінального процесу через запровадження інституту королівських об'їзних суддів (*missi dominici*), в обов'язок котрих входило чотири рази на рік об'їжджати ті чи інші місцевості, приймати і розглядати скарги, розпитувати про злочини (*inquisitio*) та головувати при судових засіданнях [4, с. 5]. Тобто інститут слідчих суддів виник при поєднанні повноважень судді з деякими його повноваженнями слідчо-розшукового характеру, які він здійснював як у різних, так і в одній і тій же «кримінальній справі».

У Російській імперії застосовувалося схоже поняття – «судовий слідчий», яке вперше з'явилося після судової реформи 1864 року (ст. 262–277 Статуту кримінального судочинства – СКС). Досить часто в літературі поняття «судовий слідчий» за СКС 1864 року та сучасне «слідчий суддя» ототожнюються, що не зовсім правильно. За своїми функціональними обов'язками судовий слідчий більше відповідає сучасному слідчому, хоча і був штатною одиницею окружного суду чи судової палати і всі його рішення підлягали судовому контролю, а скарги на його дії розглядалися цими ж судовими органами [5]. Таким чином, у цій моделі судочинства судовий слідчий, перебуваючи під подвійним прокурорським і судовим контролем, реалізовував тільки функцію досудового (на той час – попереднього) розслідування.

Кримінальне процесуальне законодавство країн Європи та країн СНД по-різному визначає суб'єкта, який уповноважений здійснювати контрольні функції на досудовому провадженні.

Так, зокрема, слідчого суддю передбачено законодавством у таких країнах, як Латвія та Італія. У КПК Литовської Республіки закріплено статус судді досудового провадження [6, с. 19]. У кримінальному процесі Франції паралельно функціонують як слідчі судді, так і судді із свобод та ув'язнення. Провадження досудового слідства у Франції належить до компетенції судового відомства, тому слідчі органи також розділяються на слідчі органи загальної юрисдикції та спеціалізовані слідчі органи. Окреме місце у французькому досудовому слідстві посідає суддя з питань свобод і ув'язнення, який, власне, слідчих функцій не виконує, але, як і в кримінальному процесі України, вирішує чимало питань у рамках цієї стадії кримінального процесу. Дозвіл такого судді необхідний для: тримання особи під вартою (застосовується як до дорослих, так і до осіб старших шістнадцяти років); пошуку, обшуку та виїмки; прослуховування телефонних розмов, заслуховування анонімного свідка [7, с. 17]. КПК Республіки Молдова передбачає суддю з кримінального переслідування, який відповідно до п. 24 ч. 1 ст. 6 КПК Молдови визначається як суддя, наділений функціями кримінального переслідування, а також судового

контролю за процесуальними діями, що здійснюються під час кримінального переслідування.

Слідча та судова практика свідчать, що належний судовий контроль, об'єктивне та незалежне досудове розслідування неможливі без наявності слідчого судді як об'єктивного і незалежного дослідника обставин вчиненого кримінального правопорушення. Саме тому для здійснення належного судового контролю за дотриманням прав людини при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження під час досудового розслідування слідчим суддям необхідно застосовувати норми кримінального процесуального закону з урахуванням міжнародної судової практики, що, відповідно, не лише підтвердить ефективність функціонування незалежного і неупередженого суду, а й в цілому сприятиме підвищенню авторитету судової влади.

Головним обов'язком слідчого судді є захист прав людини щодо дотримання положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в якій зазначено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом [8].

Проте практика свідчить, що ці норми не завжди застосовуються. Наприклад, 21 квітня 2015 р. у м. Харкові без наявності достатніх на те підстав у порядку ст. 208 КПК України (далі – КПК) затримано особу за підозрою у вчиненні злочину ще 18 лютого 2014 р. Повідомлення про підозру вручено 21 квітня 2015 р. (при цьому неправильно було зазначено рік народження особи, а відповідно, вручення про підозру відбулося у порядку, не передбаченому КПК).

Незважаючи на очевидну незаконність процесуального затримання особи (а саме порушення вимог КПК щодо строку затримання особи, порядку складання та вручення повідомлення про підозру), лише через місяць, після двох «перерв», відбувся розгляд клопотання про звільнення особи, яка незаконно утримується під вартою, в порядку ст. 206 КПК. 15 квітня 2015 р. ухвалою слідчого судді, всупереч вимогам національного і міжнародного законодавства, у задоволенні вказаного клопотання відмовлено на підставі того, що особа була затримана у порядку ст. 208 КПК в день оголошення їй про підозру. На думку судді, коли орган досудового розслідування встановив достатньо підстав для притягнення особи до кримінальної відповідальності, тож і в органу досудового розслідування були правові підстави для її затримання згідно з п. 1 ч. 1 ст. 208 КПК. На жаль, такі порушення прав громадян не поодинокі.

У вирішенні питання про додержання прав особи слідчий суддя повинен керуватися як законодавством України, так і практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). У такий спосіб українське законодавство допускає прецеденти, застосування яких в Україні все ще залишається досить проблемним аспектом. Це пов'язано і з тим, що загального стану речей ніхто не відслідковує. Винятком є лише деякі суди. Так, наприклад, у 2014 р. місцевими загальними судами Кіровоградської області положення Конвенції

про захист прав людини та основоположних свобод і практику ЄСПЛ застосовано при розгляді лише 18 % кримінальних справ. Однак чітко викладена вимога ч. 5 ст. 9 КПК [9] зобов'язує слідчого суддю приймати процесуальні та інші рішення з урахуванням практики Європейського суду. Частина 1 ст. 17 закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» встановлює, що суди повинні застосовувати у розгляді справ Конвенцію та практику ЄСПЛ як джерело права [10].

У зв'язку з цим особливо гостро постає проблема офіційного перекладу рішень ЄСПЛ, своєчасне забезпечення судів відповідними матеріалами, а також навчання їх суддів. На нашу думку, порядок оповіщення про рішення ЄСПЛ, установленний у вищезгаданому Законі, є недостатнім і потребує доповнення та уточнення. Оскільки процес перекладу та публікації даних рішень у юридичних виданнях (ст. 6 закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини») займає досить значний проміжок часу (інколи до півроку), вважаємо за доцільне передбачити в нашій статті також і можливість публікацій вищезазначених рішень на офіційних інтернет-ресурсах. На нашу думку, це значно прискорить процес ознайомлення слідчих суддів з положеннями практики ЄСПЛ. Крім того доречним виглядає і прийняття законопроекту «Про внесення змін до Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” (щодо забезпечення виконання судових рішень)» [11], яким пропонується встановити, що протягом 10 днів від дня одержання повідомлення про набуття рішенням статусу остаточного орган представництва готує, розміщує на своєму офіційному веб-сайті та направляє для оприлюднення і постійного зберігання на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України, а так само для опублікування в газеті «Урядовий кур'єр» стислий виклад рішення українською мовою.

Головна і найважливіша функція слідчого судді – здійснення захисту прав людини. Водночас слідчий суддя не має заважати розслідуванню кримінального провадження і встановленню вини підозрюваного. Відповідно до ч. 1 ст. 206 КПК кожен слідчий суддя, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, має право постановити ухвалу, якою зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу забезпечити додержання прав такої особи.

У випадку ж встановлення факту безпідставного ув'язнення особи слідчий суддя зобов'язаний негайно її звільнити. Фактично вказана норма закону надає право слідчому судді самостійно ініціювати перевірку законності позбавлення свободи певної особи в межах територіальної юрисдикції відповідного суду незалежно від того, з яких джерел суддя довідався про такий факт. Таким чином, судовий контроль набуває активної (а не лише пасивної) форми вирішення окремих звернень чи клопотань певних суб'єктів [3, с. 62–63]. Проте практика застосування цієї норми не досить розповсюджена.

Важливе місце у здійсненні вказаного контролю відводиться розгляду клопотань про застосування запобіжних заходів. Так, ст. 194 КПК регламентує перелік обставин, які слідчий суддя має встановити для прийняття рішення про застосування запобіжного заходу. Вважаємо за доцільне доповнити ч. 1 ст. 194 КПК пунктом 4 такого змісту: «обґрунтованість затримання особи, якщо таке затримання відбулося без ухвали слідчого судді». Закріплення такого положення в законодавстві стане ще одним засобом судового контролю при затриманні особи в порядку, передбаченому ст. 208 КПК.

Зокрема, перевіряючи інформацію щодо обґрунтованості затримання особи, слідчий суддя повинен у кожному випадку визначити, законно чи незаконно відбулось затримання, чи мало місце порушення прав затриманої особи, у тому числі права на захист. Крім негайного звільнення незаконно затриманої особи, такий засіб судового контролю дасть змогу ставити питання щодо подальшої відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства та незаконному затриманні особи. У свою чергу, подібна практика має змусити сторону обвинувачення неухильно дотримуватись закону при затриманні особи без ухвали слідчого судді.

Водночас практика застосування КПК засвідчує, що положення ст. 206 КПК на сьогодні є не досить дієвими і носять в більшій мірі декларативний характер, а тому, на нашу думку, вимагають нового перегляду законодавцем і впровадження.

Для прикладу, протягом 2013 р. у Тернопільській області слідчим суддям не подано жодної скарги в порядку ст. 206 КПК, що свідчить про недовіру до нового учасника кримінального процесу або недостатню правову обізнаність суспільства.

У випадку, коли слідчий суддя отримує з будь-яких джерел відомості, які створюють обґрунтовану підозру, що в межах територіальної юрисдикції суду знаходиться особа, позбавлена свободи за відсутності судового рішення, яке набрало законної сили, або не звільнена з-під варти після внесення застави в установленому КПК порядку, він зобов'язаний постановити ухвалу, якою має зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу, під вартою яких тримається особа, негайно доставити цю особу до слідчого судді для з'ясування підстав позбавлення свободи (ч. 2 ст. 206 КПК).

Таку інформацію можуть надати родичі, знайомі, адвокати, будь-які інші особи, яким стало відомо про особу, яку позбавили свободи. Одержання інформації про обґрунтовану підозру порушення права на свободу зобов'язує суддю до проведення такої перевірки й ухвалення рішення про негайне доставлення особи до суду. Такі відомості можуть бути підтверджені поясненнями осіб, документом про затримання, якщо такий вдалося одержати, іншими матеріалами.

У КПК не наведено механізму надання інформації про таке порушення. Зокрема, відкритим залишається питання про прийом слідчим суддею таких заявників. Водночас кожна зацікавлена особа не позбавлена і можливості надіслати письмову інформацію про

порушення права на свободу поштою або занести її безпосередньо до суду. Якщо до доставлення такої особи слідчий або прокурор звернеться з клопотанням про застосування запобіжного заходу, слідчий суддя зобов'язаний у найкоротший строк забезпечити розгляд клопотання (ч. 4 ст. 206 КПК).

Незважаючи на те, що положення ст. 206 КПК викладені досить чітко, на практиці слідчі судді рідко застосовують їх, фактично залишаючи «неробочими». Ці норми передбачають активну ініціативну правозастосовну діяльність слідчих суддів, спрямовану на захист прав особи, безпідставно позбавленої свободи, або такої, що зазнала насильства під час затримання або тримання під вартою. Проте трапляються випадки, коли слідчий суддя після отримання відомостей про незаконне затримання реагує в порядку, передбаченому ст. 206 КПК, через 10–14 днів після отримання таких відомостей [12], про що ми вже зазначали раніше.

Також проблемою є неможливість застосування цього механізму у випадках, коли особу незаконно затримали на певний час, а пізніше звільнили, тобто коли на час складання скарги особа вже є вільною. У таких випадках механізм судового контролю (перевірки) законності затримання відсутній, що є прогалиною законодавства. На наш погляд, у такому випадку все одно повинна відбуватися перевірка обґрунтованості (законності) затримання і подальше вжиття відповідних заходів реагування.

Також досить проблемним є питання щодо здійснення судового контролю за дотриманням прав людини при затриманні в порядку ст. 208 КПК. Уповноважені службові особи досить часто зловживають правом «на затримання» і трактують його дещо неправильно. Так, наприклад, у постанові Малиновського районного суду м. Одеси у справі вказано на грубе порушення вимоги ст. 208 КПК, оскільки поняття безпосереднього вчинення злочину хоча законодавчо не врегульоване, але об'єктивно передбачає невеликий проміжок часу, який минув одразу ж після вчинення злочину.

На думку слідчого судді, встановлення законодавцем вказаної норми мало на меті не встановлювати будь-яких обмежень у часі уповноваженій особі на відповідний строк затримання, оскільки кожна подія злочину та кожний випадок є різним та унікальним за подіями та своїми обставинами. Однак у будь-якому випадку мова йде лише про години після вчинення кримінального правопорушення, але не про дні, тим більше тижні після вчиненого злочину. В даному випадку між подією злочину та затриманням особи минуло майже два дні. Під час вивчення матеріалів кримінального провадження слідчим суддею не було встановлено, які були перепони у слідчого для звернення до слідчого судді з клопотанням у порядку ст. 188 КПК про дозвіл на затримання з метою приводу та отримання відповідної ухвали слідчого судді [13]. Прокурору Малиновського району м. Одеси було доручено провести дослідження вказаного факту

з метою встановлення винних та притягнення їх до відповідальності. Водночас підозрюваного не було звільнено.

В іншому аналогічному випадку слідчий суддя Балаклавського районного суду м. Севастополя звільнив незаконно затриману особу, оскільки під час перевірки інформації стосовно затримання особи слідчий суддя дійшов висновку, що затримання відбулось незаконно, з порушення прав особи, передбачених законом, у тому числі права на захист [14].

Вважаємо, що якщо суд дійде висновку, що факт незаконного затримання мав дійсно місце, то доцільно перш за все звільнити незаконно затриману особу, а питання щодо подальшої відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства, вирішувати вже після цього.

При цьому вважаємо за доцільне внести зміни до ст. 206 КПК, зокрема доповнити цю статтю частиною 10, яка сприятиме вдосконаленню механізму реалізації права особи на перевірку судом обґрунтованості її затримання, наступного змісту: «Слідчий суддя зобов'язаний невідкладно перевірити обґрунтованість (законність) затримання особи на будь-якій стадії кримінального провадження, якщо таку перевірку вимагає провести затримана особа або її захисник. У разі встановлення слідчим суддею необґрунтованості затримання особи слідчий суддя виносить ухвалу про негайне звільнення затриманої особи, а у випадку, коли особу вже звільнено, – ухвалу про визнання затримання особи незаконним, копія якої надсилається органу, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 371 КК (Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою), для вчинення процесуальних дій, передбачених ст. 214 КПК».

Це право передбачене і ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якою закріплено, що кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, під час якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним. Удосконалення механізму реалізації такого права сприятиме посиленню дотримання прав людини в Україні правоохоронними органами та забезпечить притягнення осіб, винуватих у завідомому незаконному затриманні або арешті, до кримінальної відповідальності.

Під час прийняття рішень слідчий суддя, обґрунтовуючи свою позицію, повинен робити посилання як на відповідну статтю Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, так і на конкретне рішення Європейського суду з прав людини щодо певної обставини [15]. Таким чином, слідчі судді повинні в обов'язковому порядку використовувати методіку застосування практики ЄСПЛ та норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод з урахуванням, що ці норми мають перевагу перед нормами внутрішнього законодавства.

Таким чином, задля покращення діяльності судів щодо захисту прав людини судам при здійсненні судочинства необхідно дотримуватися вимог ст. 9 КПК, згідно з якою кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики ЄСПЛ, та застосовувати норми міжнародного права. При цьому слід враховувати правила ч. 4 ст. 9 КПК, відповідно до яких положення відповідного міжнародного договору України застосовуються у разі, якщо норми КПК суперечать міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Тобто суди зобов'язані не тільки враховувати рішення ЄСПЛ, постановлені щодо України, а й застосовувати поряд із нормами національного законодавства України норми Конвенції та практики ЄСПЛ щодо інших країн з метою недопущення порушення прав людини та основоположних свобод.

Список використаних джерел: 1. Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2014 році [Електронний ресурс] / підгот. заст. нач. упр. – нач. від. суд. статистики та діловодства Держ. суд. адмін. України А. Поліщук. – [Б.д.]. – 20 с. // Судова влада України : офіц. веб-портал / Держ. суд. адмін. України. – Режим доступу: http://court.gov.ua/userfiles/ogliad_2014.doc. 2. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 3. Банах С. Особливості повноважень слідчого судді щодо захисту прав людини [Електронний ресурс] / Сергій Банах, Сергій Штогун // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 4. – С. 61–65. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnapu_2013_4_13.pdf. 4. Попелюшко В. О. Інститут слідчого судді у історії кримінального процесу Франції (до Кодексу кримінального розслідування 1808 р.) // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2010. – № 1. – 13 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2010/n1/10pvokkr.pdf>. 5. Сиза Н. П. Повноваження слідчого судді щодо здійснення судового контролю у кримінальному процесі України / Н. П. Сиза // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 2 (6). – 21 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12snrkpu.pdf>. 6. Конституційне право зарубіжних країн : навч. посіб. / [Горшенцова М. С., Закоморна К. О., Ріяка В. О. та ін.] ; за заг. ред. В. О. Ріяки. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ : Юрінком Інтер, 2004. – 544 с. 7. Горелкіна К. Г. Особливості процесуального статусу слідчого судді: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / Горелкіна Кіра Георгіївна // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 14–19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/aymvs_2013_2_5.pdf. 8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 4 листоп. 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004. 9. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. 10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : закон України від 23 лют. 2006 р. № 3477-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>. 11. Проект Закону про

внесення змін до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (щодо забезпечення виконання судових рішень) : № 2237 від 7 лют. 2013 р. [Електронний ресурс] / внес. нар. деп. України Лабазюком С. П. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45700. – Назва з екрана. **12.** 35 неформальних практик у кримінальному судочинстві України / О. А. Банчук, І. О. Дмитрієва, Л. М. Лобойко, З. М. Саїдова ; Центр політ.-прав. реформ. – Київ : Арт-Дизайн, 2014. – 48 с. **13.** Ухвала Малиновського районного суду м. Одеси у справі № 521/2542/13-к : від 22 лют. 2013 р., провадження № Ікс-/521/265/13 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29534263>. **14.** Ухвала Балаклавського районного суду м. Севастополя у справі № 762/3700/13-к : від 24 жовт. 2013 р., [номер провадження не вказ.] // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/34413290>. **15.** Юрчишин В. Д. Практика Європейського суду з прав людини як джерело кримінального процесуального права України: окремі аспекти [Електронний ресурс] / В. Д. Юрчишин, В. В. Король // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 73–78. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/aymvs_2013_2_15.pdf.

Надійшла до редколегії 20.07.2015

Татаров О. Ю. Следственный судья как субъект защиты прав человека: некоторые проблемы правоприменения и пути их решения

Охарактеризованы обязанности суда по защите прав человека при применении мер обеспечения уголовного производства. Определены проблемы уголовной процессуальной регламентации при применении мер обеспечения уголовного производства и обоснована необходимость внесения изменений в УПК Украины.

Ключевые слова: судебный контроль, следственный судья, меры обеспечения уголовного производства, Европейский суд по правам человека.

Tatarov O. Y. An investigative judge as the subject of protecting human rights: some problems of enforcement and the ways of their solution

The duties of the court to protect human rights in the application of the measures of guaranteeing criminal proceedings are characterized in the article. It is established that adequate judicial control, objective and independent pre-trial investigation are impossible without an investigating judge as an objective and independent researcher of circumstances of the committed criminal offence. Special attention is paid to the need for using by an investigating judge the norms of criminal procedural law considering international litigation, which, respectively, not only confirms the efficiency of independent and impartial court's functioning, but in general will increase the authority of the judiciary.

The problems of criminal procedural regulation while using the measures of criminal proceedings are determined. Considering this, the expediency of amending

the Art. 206 of the Criminal Procedural Code of Ukraine, which will contribute to the improvement of the mechanism of realizing the right to check by a court the validity of the detention, is grounded. In particular, it is offered to provide the duty of an investigating judge immediately verify the validity (legality) of person's detention at any stage of criminal proceedings if such a verification is demanded by the arrested person or his lawyer. In case an investigating judge finds unfounded detention he has to rule on the immediate release of the detained person, and in case when a person has been already dismissed he has to rule a decision on recognition detention illegal, a copy of which is to be sent to the body that carries out pre-trial investigation of criminal offenses under the Art. 371 of the Criminal Code (knowingly illegal detention, plea, house arrest or detention) for the commitment of proceedings under the Art. 214 of the Criminal Procedural Code.

It is proved that in making decisions an investigating judge, justifying his position, should make references both to the relevant article of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, and to the particular decision of the European Court of Human Rights according to certain circumstances. Thus, investigating judges must necessarily use the technique of the European Court of Human Rights practice and the norms of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, since those norms have advantage over the norms of domestic law.

Keywords: judicial control, investigating judge, measures to guarantee criminal proceedings, European Court of Human Rights.

